

УДК 821.111'25/'36: 811.161.2

БІЛАН Наталія Іванівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та перекладу Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна; вул. Лазаряна, 2, м. Дніпро, 49010, Україна; тел.: +38 (096) 3117007; e-mail: bilan333natalia@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-6732-7831

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ДЕЙКТИЧНО МАРКОВАНИХ СИНТАКСИЧНИХ СТРУКТУР АНГЛОМОВНОЇ МЕМУАРНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. *Мета статті* полягає у визначенні особливостей перекладу українською мовою П. Тарашуком мовних засобів вираження дейктичних параметрів політичних мемуарів Т. Блера «Шлях». *Об'єкт* аналізу – дейктично марковані синтаксичні структури оригінального тексту та тексту друготвору. *Предмет* дослідження – особливості функціонування дейктично маркованих синтаксичних структур в оригінальному тексті та в тексті перекладу цієї книги. *Методи дослідження.* Для досягнення зазначеної мети використано такі загальні та спеціальні методи дослідження, як метод суцільної вибірки фактичного матеріалу, метод семантико-стилістичного аналізу, методи індукції та дедукції, методи порівняльного та перекладацького аналізу тексту. *Результатом* дослідження є виявлення сталої моделі перекладу П. Тарашуком оригінальних речень з займенником 1-ї особи однини *I* у позиції підмета односкладними дієслівними означено-особовими реченнями й тих смислових втрат, яких завдали ці перекладацькі трансформації. Обґрунтовано, що регулярне усунення перекладачем дискретно виражених суб'єктів оригінальних речень у відповідних українських реченнях призвело до викривленого представлення моделі мовної поведінки автора в тексті перекладу. Установлено, що зазначена модель перекладацьких трансформацій спричинила руйнування сильного ритмічного рисунка оригінального тексту, який є складовою його естетичного впливу. *Висновки.* Виконане дослідження дозволило встановити зміни дейктичних характеристик розглянутих

оригінальних речень, які були обґрунтовані обраною перекладачем стратегією доместикації, що зумовило виникнення досить значних викривлень смислового навантаження оригінального твору в тексті перекладу. **Практична цінність.** Результати дослідження можуть використовуватись у процесі викладання теорії та практики перекладу студентам, які вивчають англійську мову та літературу.

Ключові слова: англомовні політичні мемуари, переклад українською мовою, дійктивно марковані синтаксичні структури, мовна особистість.

Постановка проблеми. Проблема перекладальності [12], коли в процесі перекладу стикаються дві культури, залишається однією з найактуальніших упродовж уже багатьох років. Оскільки кожна культура має свою картину світу, а концепти й стереотипи, які їй властиві, дуже часто не збігаються, під час перекладу втрачається різного роду – поява смислових помилок, пропуски, нерівноцінні заміни, доповнення, відсутні в оригінальному тексті, тощо неминучі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуваний нами текст належить до жанру мемуарно-політичної літератури, який характеризується насамперед певною індексальною організацією. Як відомо, дійктивне структурування текстів різних жанрів та стилів здійснюється в системі координат суб'єктного, просторового та часового дейксису [1;10; 11].

Проте для текстів мемуарно-політичного дискурсу роль суб'єктного, просторового та часового дейктивних параметрів є фундаментальною – вони задають ті рамкові умови, які роблять можливим входження в наратив тих чи інших осіб, що діють у певних просторових та часових умовах.

Таким чином, задання координат суб'єктного, просторового та часового дейксису будь-якого й особливо мемуарного тексту є першим етапом кодування змісту створюваного автором тексту, і цей факт зумовлює необхідність установлення суб'єктних, просторових та часових координат того тексту, що сприймається на першому етапі його декодування. Урахування

суб'єктних, просторових та часових параметрів тексту є першим кроком до адекватного розуміння як усього тексту, так і його структурних одиниць.

Ч. Філлмор, використовуючи термін норвезького психолінгвіста Р. Ромметвейта «дейктична прив'язка» речень, досліджував мовні засоби вираження цього феномену в реченні [10, р. 27]. Р. Ромметвейт звертав увагу на зв'язок не тільки семантики та прагматики, але й синтаксису з екстралінгвістичним комунікативним середовищем: «Синаксічні, семантичні й прагматичні правила природної мови переплетені дуже тонко, і ми лише тоді зможемо повністю зрозуміти властивості мови, коли звернемо увагу на дослідження вислову в його екстралінгвістичному комунікативному оточенні» (Переклад наш. – Н. Б.) [цит. за 6, с.154].

Зважаючи на таку роль дейктичного каркасу в смисловій структурі досліджуваного нами тексту, ми вважаємо цікавим проаналізувати характер функціонування насамперед засобів вираження суб'єктного дейксису в тексті політичних мемуарів Т. Блера «Шлях» [9], що присвячені періоду кар'єри експрем'єр-міністра Великобританії Тоні Блера з 1997 по 2010 р., та ті перекладацькі рішення, які обрав П. Таращук [2], відтворюючи мовні особливості оригінального тексту, які ми розглядаємо.

Постановка завдання. *Мета* статті полягає у визначенні особливостей перекладу українською мовою П. Таращуком мовних засобів вираження дейктичних параметрів оригінального тексту політичних мемуарів Т. Блера «Шлях». *Об'єкт* аналізу – дейктично марковані синтаксічні структури оригінального тексту політичних мемуарів Т. Блера «Шлях» та тексту друготвору українською мовою в перекладі П. Таращука. *Предмет* дослідження – особливості функціонування дейктично маркованих синтаксічних структур в оригінальному тексті політичних мемуарів Т. Блера «Шлях» та в тексті перекладу цієї книги українською мовою, який було виконано П. Таращуком. *Методи дослідження.* Для досягнення зазначеної мети використано такі загальні та спеціальні методи дослідження, як метод суцільної вибірки фактичного матеріалу, метод семантико-стилістичного

аналізу, методи індукції та дедукції, методи порівняльного та перекладацького аналізу тексту.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до жанру й теми твору Т. Блер обирає розповідь від першої особи однини. Вступ до книги «Шлях» містить невелику кількість речень, у яких відсутні особові та присвійні займенники першої особи однини. Першим словом першого абзацу вступу є займенник 1-ї особи однини *I*: 1. *I wanted this book to be different from the traditional political memoir* [9, p. 9]. – *Я хотів, щоб ця книжка відрізнялася від традиційних політичних мемуарів* [2, с. XV].

Тоні Блер не просто розповідає про події цього періоду, міркує та звертається до нас від 1-ї особи – він доводить необхідність розповіді з такої точки зору, змінюючи ракурс погляду на предмет обговорення й говорячи про себе нібито з боку в реченнях 2 і 3:

2. *There have been plenty of accounts – and no doubt will be more – of the history of my ten years as prime minister, and many people could write them.* 3. *There is only one person who can write an account of what it is like to be the human being at the centre of that history, and that's me* [9, с. 9].

(2) *Є багато розповідей – і, безперечно, їх буде ще більше – про історію моїх десяти років на посаді прем'єр-міністра, і чимало людей могли б написати їх.* (3) *Але є тільки одна людина, здатна написати розповідь про те, що означає бути в центрі цієї історії, і ця людина – я* [2, с. XV].

Ефект відстороненості та ймовірної об'єктивності створюється в реченні 3 завдяки використанню конструкції “*There+to be*”, граматичною функцією якого є первинне пред'явлення реципієнту живого або неживого об'єкта, повідомлення про його існування: 3. *There is only one person who can write an account of what it is like to be the human being at the centre of that history.*

Створюваний ефект відстороненості та об'єктивності викладу підсилюється наявністю двох паралельних складних синтаксичних структур, що починаються з екзистенціальних конструкцій і містять подвійні протиставлення (*plenty of accounts; many people could write them ↔ an account of what it is like to be the*

human being at the centre of that history; only one person). Цей синтаксичний блок, що змінює тональність першого абзацу вступу завдяки зміні точки зору, завершується максимально лаконічною та емоційно зарядженою синтаксичною структурою *and that's me*, яка стверджує унікальність і, отже, максимальну значущість точки зору, яку може запропонувати тільки автор книги.

Емоційна зарядженість синтаксичної структури *and that's me* підвищується від тієї синтагматичної позиції, у яку її помістив автор, – вона завершує складну синтаксичну конструкцію *There is only one person who can write an account of what it is like to be the human being at the centre of that history*, що містить два складнопідрядних речення, і стоїть за складносурядним реченням 2, що задає той синтаксичний малюнок, який модулюється в складносурядному реченні 3.

Слід вказати й на те, що синтаксична структура *and that's me* поміщена в сильну синтаксичну позицію – кінець речення, що є останнім реченням першого абзацу вступу. Синтаксична структура *and that's me*, таким чином, завершує і весь цей абзац, який є, безумовно, надзвичайно важливим як для загальної тональності цього твору, так і з точки зору тих концептів, які будуть утворювати його концептуальну структуру.

У своєму перекладі цього абзацу П. Тарашук використовує синтаксичну трансформацію, вводячи в початок речення 3 сполучник *але*, що додатково вербалізує антитези, які містяться в об'єднаних ним складнопідрядних реченнях. Цікавим видається і розширення завершальної лаконічної синтаксичної конструкції, до якої вдається перекладач: *Але є тільки одна людина, здатна написати розповідь про те, що означає бути в центрі цієї історії, і ця людина – я*. Використовуючи повторення слова *людина*, П. Тарашук зберігає категоричність та емоційність цього твердження. Та водночас він надає україномовному читачеві висловлювання, яке більше відповідає лінгвостилістичним нормам сучасного україномовного публіцистичного дискурсу, адже дослівний переклад *і це я* сприймався б україномовними читачами як занадто розмовний та такий, що негативно характеризує автора твору, оскільки, як зазначає О. Ю. Дубенко, україномовний публіцистичний дискурс

традиційно вирізняється більшою стильовою однорідністю та стриманістю викладу [4].

Таким чином, перший абзац вступу до книги Тоні Блера «Шлях» починається та закінчується займенником 1 особи однини, який стає тією мовною одиницею, що стоїть в обох сильних синтаксичних позиціях – початок і кінець абзацу – і обрамляє його.

Привертають увагу синтаксичні трансформації, які П. Таращук зробив у перекладі наступного абзацу вступу:

4. *This book is above all, however, not simply retrospective.* 5. *Naturally, since it deals with past events, it examines those events as they were at the time.* 6. *But I'm not really a retrospective person.* 7. *I look forward.* 8. *I still have much to do and a great amount of purpose in my life.* 9. *I'm working as hard as I have ever worked.* 10. *I am still learning* [9, с. 9].

(4) *Але ця книжка передусім не просто ретроспективна.* (5) *Звичайно, оскільки в ній ідеться про минулі події, я висвітлюю їх такими, якими бачив їх тоді.* (6) *А насправді я не схильний до ретроспекції.* (7) *Я дивлюся вперед.* (8) *Маю ще багато роботи і великі цілі у своєму житті.* (9) *Працюю тепер не менш наполегливо, ніж раніше.* (10) *Я й досі вчуся* [2, с. XVI].

У першому простому реченні цього абзацу в позиції підмета розташована іменна група *This book*. У другому складнопідрядному реченні тема речення 4 *This book* підхоплюється і розвивається, що позначається використанням автором займенника 3 особи однини *it* у головному реченні та підрядному реченні причини, а в підрядному визначальному реченні, що належить до слова *events*, позиція підмета автором займається займенником 3 особи множини *they*, якому предикується екзистенціальне дієслово *were*.

У реченнях 6, 7, 8, 9, 10 цього абзацу позиції підметів як головних, так і підрядних речень належать займеннику 1-ї особи однини *I*, який автор використовує для максимально чіткого визначення своєї позиції відносно описуваних подій, і тим більший інтерес становлять ті речення, у яких темами є будь-які інші конкретні або абстрактні учасники позначуваних ситуацій

(речення 4 та 5). Тому ми вважаємо не виправданим рішення перекладача змінити тему речення (5) і поставити в позиції підмета головного і підрядного речень займенник 1-ї особи однини *І*. До того ж зміст підрядного визначального речення змінений повністю – у авторському варіанті стверджується, що описується реальний стан речей того періоду, а П. Тарашук дозволив собі від імені автора сказати *якими (я) бачив їх тоді*.

Перекладаючи цю складну синтаксичну єдність, П. Тарашук усуває займенник 1-ї особи однини *І* з поверхневих синтаксичних структур речень 8 та 9 і виражає суб'єкт речення, який відповідає займеннику 1-ї особи однини *І*, синкретично в словоформах предикатів *маю, працюю*.

Таке регулярне використання українських односкладних означено-особових речень для перекладу англійських речень з підметом, дискретно вербалізованим за допомогою дейктичних елементів, може бути пояснене активним функціонуванням односкладних дієслівних речень в україномовних текстах усіх стилів [3; 5; 7; 8]. І. Я. Завальнюк зазначає: «Уживані в українських газетних текстах початку ХХІ ст. *означено-особові* речення реалізують свої специфічні стильові риси: стислість, економність, яскраву виокремленість на тлі звичних двоскладних реченневих структур» [5, с. 143]. Аналізуючи функціонування різних типів дієслівних односкладних речень у поетичних текстах Ліни Костенко, Л. Рабанюк вважає активне використання односкладних речень однією з виразних особливостей української художньої мови. Дослідниця вказує на можливість передавання національного колориту за допомогою потенціалу мовних одиниць синтаксичного рівня та на необхідність дослідження та опису національно специфічного функціонування синтаксичних одиниць: «...оскільки синтаксис виразно виявляє національний спосіб формування і висловлення думки. Конструкція речень, розподіл смислового навантаження між частинами висловлення, переважання тих чи інших засобів – усе це надає поетичним текстам яскравого національного колориту. Вивчення функціонування таких конструкцій в художніх текстах забезпечує вироблення власних синтаксичних традицій» [8, с. 217].

Ми вважаємо, що ті смислові та граматичні трансформації, які зробив П. Таращук, призвели до втрати тих самих темпу та енергії, утворення та збереження яких впродовж всієї книги було однією з головних настанов автора, про що було зазначено Т. Блером:

11. *Because I have read autobiographies or memoirs that begin enthusiastically and then tail off in desperation and haste as the publisher's deadline approaches, I also took the unusual step of writing the chapters out of sequence, tackling some of the hardest first, and the easiest last.* 12. *I wanted to keep the same pace and energy throughout* [9, с. 9].

(11). *Оскільки я читав автобіографії та мемуари, які спочатку сповнені ентузіазму, а потім відгоняють розпачем і покванністю (бо ж наближається термін подачі рукопису!), я вдався до незвичного кроку й писав різні розділи, не дотримуючись послідовності, написавши спершу найважчі, а найлегші – наприкінці.* (12). *Я прагнув зберегти той самий темп і енергію протягом усіх трьох років праці над книжкою* [2, с. XVI].

Безперечно, авторське поєднання тем речень 11 та 12 є набагато більш вдалим, оскільки в перекладі П. Таращука темп досліджуваного абзацу уповільнюється, а енергія зникає. Збереження запропонованої автором синтаксичної структури речення 11 дозволило б П. Таращuku відтворити в перекладі всі елементи вихідної синтаксичної структури, так само як і заданий автором ритм цього речення, що сприяло б збереженню ритму й усього абзацу.

Таким чином можна стверджувати, що зазначена вище втрата темпу та енергії всього абзацу спричинена порушенням його ритму, який автор утворює за допомогою паралелізму синтаксичних структур тих речень, що його складають, та анафоричного повтору їх суб'єктів, які виражені займенником 1-ї особи однини *I*.

Результат дослідження. Установлена в результаті виконаного аналізу стала модель перекладу П. Таращуком частотних для досліджуваного тексту синтаксичних конструкцій із займенником 1-ї особи однини *I* у позиції підмета за допомогою односкладних дієслівних означено-особових речень. Ця

перекладацька модель є характерною для усього тексту друготвору, а виконаний нами аналіз мовного матеріалу, який був отриманий методом суцільної вибірки, демонструє щільність її присутності у проаналізованому фрагменті, що вказує на обрання перекладачем стратегії доместикації. Очевидно, що перекладач вважав повторювані ідентичні мовні одиниці, які вказують на теми цих синтаксичних структур, надлишковими мовними елементами для тексту його перекладу. Проте, виходячи із зазначеної нами вище ролі дейктичних параметрів мемуарного тексту, ми не можемо погодитися із цим перекладацьким рішенням. Основною темою досліджуваного нами тексту є шлях особистого та професійного становлення Т. Блера, що сам автор формулює гранично ясно. Впродовж усієї книги Т. Блер, як і передбачає жанр його твору, намагається визначити для себе та своїх читачів, що означає бути лідером такої держави, як Великобританія, та ділитися досвідом прийняття самостійних рішень і особистої відповідальності, яку він брав на себе протягом періоду перебування на посаді прем'єр-міністра.

Беручи до уваги вищезазначене, слід визнати, що рішенням Т. Блера як мовної особистості було заповнити займенником 1-ї особи однини *I* позиції підметів речень, які позначають зображувані ним події, рівно стільки разів, скільки він це зробив, і систематичне усунення дискретно вираженого займенником *I* суб'єкта поверхневої синтаксичної структури при перекладі українською мовою не може не призвести до смислових втрат.

Передусім викривлюється уявлення про модель мовленнєвої поведінки Т. Блера як мовної особистості, яка активно використовує висловлювання із займенником *I* в позиції підмета, беручи на себе відповідальність за свої мовленнєві та політичні вчинки.

Другим негативним наслідком обраних П. Таращуком синтаксичних трансформацій при перекладі досліджуваних синтаксичних структур є те, що перекладач не передає читачеві друготвору тих знань, що стосуються лінгвокультурологічної складової оригіналу – знань про мовленнєву поведінку,

яка є характерною не тільки для лідерів політичних партій, а й для учасників англомовних дискурсів різних жанрів та стилів.

У цьому стосунку лінгвокультурологічні стереотипи мовленнєвої поведінки англомовних та україномовних спільнот певною мірою відрізняються. Традиційно в україномовній культурі ставлення до вживання займенника *І* в позиції підмета висловлювань було й залишається дотепер досить стриманим, про що свідчать численні наукові дослідження, присвячені функціонуванню односкладних дієслівних означено-особових речень у різножанрових україномовних текстах [3; 5; 7; 8]. Проте бінарні синтаксичні структури із суб'єктом, дискретно вираженим за допомогою займенника 1-ї особи однини *І*, у системі української мови існують і перекладач повинен дати україномовному читачеві можливість відчутти цю рису стереотипу мовленнєвої поведінки, що є характерною для англомовної лінгвокультури, представником якої є Т. Блер.

Слід вказати ще й на ту шкоду, яку зазначені перекладацькі синтаксичні трансформації завдають естетичній складовій досліджуваного твору Т. Блера. Частотні в оригінальному тексті мемуарів Т. Блера «Шлях» висловлювання із займенником 1-ї особи однини *І* в позиції підмета як самостійно, так і в синтаксичних групах, що утворюються паралельними синтаксичними конструкціями із займенником *І* у позиції підмета, мають характерне звучання, яке створюється лаконічністю їхнього мовного вираження й урівноваженістю, яка властива двочасним суб'єктно-об'єктним предикативним синтаксичним структурам, у яких обидві позиції заповнені самостійними мовними одиницями. Таке синтаксичне структурування створює дуже виразний й сильний ритмічний рисунок оригінального тексту. Енергія цього ритму синтаксичної організації книги Т. Блера «Шлях» є складовою частиною естетичної цінності цього мемуарного твору та внеском автора в його національну лінгвокультуру, на що також треба звертати увагу перекладачеві, метою якого, як відомо, є досягнення того самого естетичного впливу на читача друготвору, який відчуває читач оригіналу.

Висновки. Виконаний аналіз функціонування дійктично маркованих синтаксичних структур у тексті оригіналу політичних мемуарів Т. Блера «Шлях» та особливостей їхнього перекладу українською мовою П. Таращуком дозволив виявити сталу модель перекладу оригінальних речень із займенником 1-ї особи однини *I* у позиції підмета українськими односкладними дієслівними означено-особовими реченнями та ті значні смислові втрати, яких завдали ці семантико-синтаксичні перекладацькі трансформації. Регулярне усунення перекладачем дискретно виражених суб'єктів оригінальних речень у відповідних українських реченнях при тому, що система української мови дозволяє відтворити синтаксичний рисунок досліджуваних речень, призвело до викривлення в тексті перекладу моделі мовної поведінки Т. Блера як представника англomовної культури та як мовної особистості політика, який декларує прийняття на себе відповідальності за свої мовленнєві й політичні вчинки й використовує когнітивний потенціал мови для того, щоб під час написання мемуарів проаналізувати та усвідомити значення подій певного періоду свого життя й життя Великобританії. Зазначена модель семантико-синтаксичних перекладацьких трансформацій спричинила руйнування сильного ритмічного рисунку оригінального тексту, що створюється урівноваженими двочасними суб'єктно-об'єктними предикативними синтаксичними структурами та є складовою того естетичного впливу, який оригінальний текст безумовно здійснює на англomовних читачів.

Таким чином зумовлена обраною перекладачем стратегією доместикації зміна дійктичних характеристик розглянутих оригінальних речень спричинила виникнення досить значних викривлень смислового, експресивного, естетичного та лінгвокультурологічного навантаження оригінального твору в тексті перекладу.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в дослідженні інших особливостей функціонування дійктичних мовних одиниць в англomовних текстах різних жанрів та засобів їхнього перекладу українською мовою.

Література

1. Бистров Я. В. Лінгвокогнітивний ракурс суб'єктного дейксису в англомовному біографічному наративі: алгоритм аналізу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* 2015. Вип. 15(2). С. 28–31.
Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2015_15\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2015_15(2)_10) (дата звернення: 15.04.2020).
2. Блер Т. Шлях / пер. з англ. П. Тарашука. Київ : Темпора, 2011. 848 с.
3. Бондаренко О. Є. Функціонально-комунікативний потенціал односкладних речень у мові сучасних мас-медіа : дис. ... канд. філол. наук (д-ра філософії): 10.02.01. Суми – Дніпро, 2019. 239 с. Режим доступу: [www.dnu.dp.ua > docs > ndc > dissertations](http://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/dissertations) (дата звернення: 15.04.2020).
4. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської і української мов : навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Вінниця : НОВА КНИГА, 2011. 328 с.
5. Завальнюк І. Я. Прості односкладні речення у ролі газетних заголовків : нові риси й тенденції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць.* Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 8. С. 142–147.
6. Киклевич А. Притяжение языка. Том 1: Семантика, лингвистика текста, коммуникативная лингвистика. Olsztyn, 2007. 396 с. Режим доступу: <https://docplayer.ru/40424540-Prityazhenie-yazyka-tom-1-semantika-lingvistika-teksta-kommunikativnaya-lingvistika.html>(дата звернення: 15.04.2020).
7. Кухарева В. І. Комунікативний потенціал односкладних речень у науковому тексті (на матеріалі науково-технічної літератури) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2003. 24 с.

8. Рабанюк Л. Односкладні дієслівні речення в поетичному тексті (на матеріалі поезії Ліни Костенко). *Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць*. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. Вип. 732–733 : Слов'янська філологія. С. 216–221.
9. Blair T. *A Journey: My Political Life*. London : Hutchinson, 2010. 729 p.
10. Fillmore Ch. *Lectures on Deixis*. Stanford, California : CSLI Publications, 1997. 145 p.
11. Herman D. *Story Logic: Problems and Possibilities of Narrative*. Lincoln and London : University of Nebraska Press, 2002. 478 p.
12. Hermans Theo *Translability*. *Routledge encyclopedia of translation studies* / ed. by Mona Baker and Gabriela Saldanha. 2nd ed. London, New York : Routledge, 2009. P. 300–304.

References

1. Bystrov, Ya. V. (2015), Linguocognitive perspective of subject deixis in English biographical narrative: algorithm of analysis [Linhvokohnityvnyy rakurs sub"yektnoho deyksysu v anhlomovnomu biohrafichnomu naratyvi: alhorytm analizu]. *Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Philology [Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiya]*, Vip. 15(2), p. 28–31, access mode: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2015_15\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2015_15(2)_10) (access date: 15.04.2020).
2. Bler, T. (2011), *A Journey [Shlyakh]*. Translated from English by P. Tarashchuk, Tempora, Kyiv, 848 p.
3. Bondarenko, O. Ye. (2019), *Functional-communicative potential of one-member sentences in the language of modern mass media: dis. ... Cand. Of Philol. Sciences (Doctor of Philosophy): 10.02.01 [Funktsional'no-komunikatyvnyy potentsial odnoskladnykh rechen' u movi suchasnykh mas-media : dys. ... kand. filol. nauk (d-ra filosofiyi): 10.02.01]*, Sumy – Dnipro, 239 p., access mode: www.dnu.dp.ua/docs/ndc/dissertations (access date: 15.04.2020).
4. Dubenko, O. Yu. (2011), *Comparative stylistics of the English and Ukrainian languages [Porivnyal'na stylistyka anhliys'koyi i ukrayins'koyi mov]: manual, 2nd ed., revised, NEW BOOK*, Vinnytsia, 328 p.
5. Zaval'nyuk, I. Ya. (2011), Simple one-member sentences in the role of newspaper headlines: new features and trends [Prosti odnoskladni rechennya u roli hazetnykh zaholovkiv : novi rysy y tendentsiyi]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 10: Problems of grammar and lexicology of the Ukrainian language: Collection of Scientific Papers. [Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 10 : Problemy hramatyky i leksykolohiyi ukrayins'koyi movy : zb. nauk. prats']*, M. P. Drahomanov National Pedagogical University Publishing House, Kyiv, Issue 8, p. 142–147.

6. Kiklevich, A. (2007), *The attraction of the language. Volume 1: Semantics, text linguistics, communicative linguistics* [Prityazheniye yazyka. Tom 1: Semantika, lingvistika teksta, kommunikativnaya lingvistika], Olsztyn, 2007, 396 s., Access mode: <https://docplayer.ru/40424540-Prityazhenie-yazyka-tom-1-semantika-lingvistika-teksta-kommunikativnaya-lingvistika.html> (date of beast: 04.05.2020).
7. Kukharyeva, V. I. (2003), *Communicative potential of one-member sentences in a scientific text (on the material of scientific and technical literature)* [Komunikatyvnyy potentsial odnoskladnykh rechen' u naukovomu teksti (na materialy naukovo-tekhnichnoyi literatury)]: author's synopsis of dissertation. ... Cand. of Philol. Sciences: 10.02.01, Kyiv, 24 p.
8. Rabanyuk, L. (2014), One-member verbal sentences in a poetic text (based on the poetry of Lina Kostenko) [Odnoskladni diyestivni rechennya v poetychnomu teksti (na materialy poeziyi Liny Kostenko)]. *Scientific Bulletin of Chernivtsi University: Collection of Scientific Papers. [Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu : zb. nauk. prats']*, Chernivtsi National University Univ., Chernivtsi, Vip. 732–733: Slavic Philology, p. 216–221.
9. Blair, T. (2010), *A Journey: My Political Life*, Hutchinson, London, 729 p.
10. Fillmore, Ch. (1997), *Lectures on Deixis*, CSLI Publications, Stanford, Califjrnia, 145 p.
11. Herman, D. (2002), *Story Logic: Problems and Possibilities of Narrative*, University of Nebraska Press, Lincoln and London, 478 p.
12. Hermans, Theo (2009), Translability. *Routledge encyclopedia of translation studies*, ed. by Mona Baker and Gabriela Saldanha, 2nd ed., Routledge, London, New York, p. 300–304.

БИЛАН Наталья Ивановна,

кандидат филологических наук, доцент кафедры филологии и перевода Днепровского национального университета железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна; ул. Лазаряна, 2, г. Днепр, 49010, Украина; тел.: +38 (096) 3117007; e-mail: bilan333natalia@gmail.com; ORCID 0000-0001-6732-7831

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА ДЕЙКТИЧЕСКИ МАРКИРОВАННЫХ СИНТАКСИЧЕСКИХ СТРУКТУР АНГЛОЯЗЫЧНОЙ МЕМУАРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Аннотация. *Цель* статьи заключается в определении особенностей перевода на украинский язык П. Тарашуком языковых средств выражения дейктических параметров политических мемуаров Т. Блэра «Путь». *Объект анализа* – дейктически маркированные синтаксические структуры оригинального текста и текста его перевода. *Предмет* исследования – особенности функционирования дейктически маркированных синтаксических структур в оригинальном тексте и в тексте его перевода. **Методы исследования.** Для достижения указанной цели использовались такие общие и специальные методы исследования, как метод

сплошной выборки языкового материала, метод семантико-стилистического анализа, методы индукции и дедукции, методы сопоставительного и переводческого анализа текста. *Результатом* исследования является выявление устойчивой модели перевода П. Таращуком оригинальных предложений с местоимением 1-го лица единственного числа *I* в позиции подлежащего украинскими односоставными глагольными определенно-личными предложениями и тех смысловых потерь, которые были вызваны данными переводческими трансформациями. Обосновано, что регулярное устранение переводчиком дискретно выраженных субъектов оригинальных предложений в соответствующих украинских предложениях привело к искаженному представлению модели языкового поведения автора в тексте перевода. Установлено, что указанная модель переводческих трансформаций повлекла за собой разрушение сильного ритмического рисунка оригинального текста, являющегося составляющей его эстетического воздействия. *Выводы.* Проведенное исследование позволило установить изменения дейктических характеристик рассмотренных оригинальных предложений, обоснованные избранной переводчиком стратегией доместикации, что обусловило возникновение достаточно значительных искажений смысловой нагрузки оригинального произведения в тексте перевода. *Практическое применение* результатов исследования возможно в процессе преподавания теории и практики перевода студентам, изучающим английский язык и литературу.

Ключевые слова: англоязычные политические мемуары, перевод на украинский язык, дейктически маркированные синтаксические структуры, языковая личность.

PROBLEMS OF TRANSLATING DEICTICALLY MARKED SYNTACTIC STRUCTURES OF ENGLISH LITERARY MEMOIR TEXTS

BILAN Nataliia,

PhD (Philology), Assistant Professor, Dnipro National University of Railway Transport named after V. Lazaryan; 2, Lazaryan Str., Dnipro, 49010, Ukraine; tel.: +38 (096) 3117007; e-mail: bilan333natalia@gmail.com; ORCID 0000-0001-6732-7831

Summary. *The purpose* of the article is to determine the peculiarities of the translation of the linguistic means expressing the deictic parameters of the political memoirs by T. Blair “A Journey: My Political Life” into Ukrainian performed by P. Tarashchuk. *The object* of the analysis is the deictically marked syntactic structures of the original text and the text of its translation. *The subject* of the investigation is the peculiarities of functioning of the deictically marked syntactic structures in the original text and in the text of its translation. To achieve the above-mentioned *purpose*, we used such general and specific investigation *methods* as the method of continuous sampling, the method of semantic-stylistic analysis, the methods of induction and deduction, the methods of comparative and translation analysis of the text. *The findings of the investigation.* A regular model of translating the original sentences with the pronoun of the 1st person singular *I* in the position of the subject by means of Ukrainian one-member verbal definite personal sentences used by P. Tarashchuk and the content losses caused by the translation transformations have been revealed. It has been substantiated that the repetitive removal of discretely expressed subjects of the original sentences in the corresponding Ukrainian sentences has resulted in the distortion of the speech behavior model of the author in the translated text. It has been determined that the above mentioned model of the translation transformations destroys the strong rhythm pattern of the original text that is a constituent element of its aesthetic impact. *Conclusion.* The investigation has allowed establishing the changes of the deictic characteristics of the studied original sentences in the translated text predetermined by the strategy of domestication implemented by the translator which led to quite considerable distortions of the original work sense load. *The practical value.* **The results of** the investigation can be used for the theoretical and practical translation courses for the students majoring in the English language and literature.

Key words: English political memoirs, translation into Ukrainian, deictically marked syntactic structures, speech personality.